

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİM PROGRAMLARINDA DEĞERLER EĞİTİMİNE YER VERME DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Özkan SAPSAĞLAM

Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ozkaanim@hotmail.com

Esra ÖMEROĞLU

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Eğitimi, omeroglu@gazi.edu.tr

ÖZ

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programlarında değerler eğitimi yer verme düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiş birdurum çalışmasıdır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yönteminin bir türü olan benzeşik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya eğitim programlarında değerler eğitimi etkinliklerine yer veren 35 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%83) her hafta değerler eğitimi etkinliği yaptığı, saygı (%30), dürüstlük (%30), yardımseverlik (%30) ve sorumluluk (%27) öğretmenlerin en sık yer verdiği değerler olduğu, drama (%50), Türkçe (%47) ve oyun (%33) değerler eğitimi çalışmalarına en sık yer verilen okul öncesi etkinlik türleri olduğu, bilgisayar (%63), hikâye kitabı (%60) ve öğretmen tarafından hazırlanan materyallerin (%37) daha sık kullanıldığı, öğretmenlerin değerler eğitiminin çocukların tüm gelişim alanlarını desteklediğini düşündükleri (%86), öğretmenlerin büyük bir kısmının (%83) bazı etkinliklerde aile katılımına yer verdikleri, okul öncesi eğitimi programını (2013) değerler eğitimi açısından kısmen yeterli gördükleri (%43), öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%66) değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir bilimsel etkinliğe ve eğitim faaliyetine katılmadığı ve kendilerini değerler eğitimi verme konusunda kısmen yeterli gördükleri belirlenmiştir (%60).

Anahtar Sözcükler: Değer, değerler eğitimi, okul öncesi eğitimi, değerler eğitimi etkinlikleri, okul öncesi öğretmeni.

DETERMINATION OF VALUE CONTENT OF EDUCATION PROGRAMS DESIGNATED BY PRESCHOOL TEACHERS

ABSTRACT

The present study aims to determine level of value included in the education programs applied by preschool teachers. Whereas the research is a case study designated in qualitative research pattern, homothetic sampling technic, which is type of purposeful sampling method, was utilized in determining study group. The study group is consisted of 35 preschool teachers who include values education in their education activities. Collected data within the scope of the research were analyzed by means of descriptive analysis. At the end of the research, it was determined that majority of teachers (83%) implement value education activity in every week; that respect (30%), honesty (30%), benevolence (30%) and responsibility (27%) were the values most frequently included in studies; that drama (50%), Turkish (47%) and game (33%) were the activity types which are most frequently included in values education activities; that computer (63%), story book (60%) and materials prepared by teacher (37%) were used more frequently; that teachers think that value teaching supports all development areas of children (86%); that majority of teachers (83%) allow participation of family in some activities; that they view pre-school education program (2013) is partly sufficient in terms of value education (43%); that majority of teachers (66%) do not participate in any scientific activity or education activity regarding value education; and that they consider themselves partly sufficient for giving value education (60%).

Key Words: Value, values Education, preschool education, values education activity, preschool education teachers.

1. GİRİŞ

Okul öncesi eğitimi dönemi çocuğun fiziksel, sosyal-duygusal, bilişsel, dil ve psiko-motor gelişiminin oldukça hızlı olduğu bir dönemdir. Bu dönem aynı zamanda çocuğun ilk değerlerini kazandığı ve değer yargılarını oluşturduğu dönemdir. Bu ilk beceri ve değerlerin edinildiği yer ise ailedir. Çünkü aile çocuğun beslendiği temel kaynaktır. İlk beceriler ve değerler anne ve babadan edinilirken, birey için değer edinme süreci yaşının ilerlemesiyle birlikte devam eder ve çocuk okul ve toplum gibi diğer sosyal kurumların değerlerini edinir. Ailede model alma ve anne babayı taklit etme şeklinde başlayan değer eğitimi, okuldan ve çevreden edinilen bilgi ve tecrübeyle gelişir (Yılmaz, 2010).

Değer; belirli bir davranışın ya da herhangi bir şeyin tercih edilebilir ya da edilemez olduğu yönündeki inançtır (Rokeach, 1973). Değerler, iyi ve arzu edilen şeyler, insan davranışlarını motive eden ve yönlendiren, karar verme süreçlerini etkileyen kriterlerdir (Schaefer, 2012). Değerler, insan yaşamındaki tercihlere yön veren ve yol gösteren bilişsel ilkelerdir (Sagiv, 2002). Schwartz (1992), değerlerle ilgili yapılan çoğu tanımda değer kavramına ilişkin ön plana çıkan beş özellikten bahsetmektedir. Bu özellikler; a) Değerler, inançlar veya kavramlardır, b) Değerler arzu edilen davranışlarla ilgilidir, c) Aşılması gereken özel durumlardır, d) Değerler seçimlere veya davranışlara rehberlik eder, e) Değerlerin önem derecesi farklıdır.

Türk Milli Eğitim sisteminin amaçlarından biri de milli, kültürel, ahlaki, insani ve manevi değerlerin çocuklara kazandırılmasıdır (MEB, 1973). 19. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi dönemde değerler eğitimine yer verilmesi yönünde tavsiye kararı alınmasıyla birlikte değerler eğitimine ilişkin toplumsal farkındalık artmıştır. Geleneksel olarak okul öncesi eğitim kurumlarının ana hedefi çocukların erken sosyalleşmesi ve akademik becerilere hazırlığın geliştirilmesi olarak görülür. Kaliteli bir okul öncesi eğitim programı akademik becerilerin yanında karakter eğitimi, sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi ve toplumsal değerlere yer verme gibi hedefleri içermelidir (Greenberg vd., 2003). Okul öncesi dönemde çocuklara değer kazandırmada okul öncesi eğitim kurumlarının ve okul öncesi eğitimi öğretmenin rolü büyüktür.

Değerler eğitimi, ahlaki değerlerin ve prensiplerin kazandırılmasına özendirir ve bireyleri gençlikten yetişkinliğe taşıyan bir eğitim etkinliğidir. Bu yönüyle değerler eğitimi sorumluluk sahibi bireylerin ve ahlaki yargıya sahip insanların yetişmesine katkı sağlamaktadır (Aslan, 2013). Öğrencilere değerler ve etik konularında eğitim vermek güçlü bir insan karakteri oluşturmada etkili bir adımdır (Howard, Berkowitz ve Schaeffer, 2004). Değerler eğitimi, sorumluluk, sevgi ve karakter eğitimini desteklerken girişimciliği, temel insani değerleri kazandırmayı, kendisiyle ve çevresiyle barışık bireyler yetiştirmeyi, etkili bir okul kültürü yaratmayı, toplumsal düzeni korumayı da kapsar (Aydın ve Gürler, 2013). Hem formal hem de informal olarak verilen değerler eğitimi ile birey, ahlak yargısını geliştirir, doğruluk, dürüstlük, adalet gibi genel değerleri kazanır ve sosyal sorumluluk almayı öğrenir. (Stephenson, Burman ve Cooper, 2005).

Günümüzde, teknolojik gelişmelerin de artmasıyla birlikte, çocukları olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyecek uyaran sayısı da artmıştır. Artık çocuklar dünya üzerindeki şiddetten, yaşanan sosyal problemlerden ve kişilerin

birbirine olan saygısız tavırlarından çok fazla etkilenmektedirler (El-Hassan ve Kâhil, 2005). Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır (Aydın ve Gürler, 2013). Çocuklar değerleri öğrendiğinde, değerler onların yıkıcı davranışlarını azaltmalarına yardımcı olur, alkol ve uyuşturucu hap kullanmalarını engeller ve ailelerine, okullarına ve topluma karşı sorumluluklarını anlamalarına yardım eder (Schafer, 2012). Değerler eğitiminin anlamı, öğrencilere demokratik vatandaşlar olarak nasıl davranması gerektiğinin ahlaki değerler aracılığıyla öğretilmesidir (Zajda'dan aktaran Uzunkol, 2014).

Mencious (1997), değerleri okul öncesi dönemde öğretmenin ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Değerleri erken yaşta benimseyen çocuklar kendilerine güvenirlere, kendi kararlarını kendileri verebilirler, problemlerini çözebilirler ve bu durum mutlu olmalarına katkı sağlar. Toplumların sağlıklı bir şekilde varlıklarını sürdürebilmeleri, yeni yetişen vatandaşların toplumun değerlerini benimsemesi ile mümkündür. Bireyin toplumun değerlerine uymaması başarısız olmasına, toplumdan dışlanmasına ve mutsuzluğuna yol açabilir (Alpöge, 2011).

Örtük veya açık programlarla okullar öğrencilerinin sosyal-duygusal ve ahlaki yönden gelişimine katkı sağlamalıdır. Dewey, okulların sosyal ve ahlaki öğrenme merkezleri olduğunu ve çocukların ahlaki eylemlerini oluşturmaları için onlara fırsatlar sunması gerektiğini belirtmiştir (Elias vd. 2007). Okul öncesi dönemde değerler eğitimi verilirken çocuğun ahlaki gelişimini destekleyen ahlaki değerlere, toplumsal gelişimini destekleyen toplumsal değerlere ve kişisel gelişimini destekleyen bireysel değerlere yönelik kapsamlı bir eğitim anlayışı benimsenmelidir. Başka bir söyleyişle okul öncesi dönemde değerler eğitiminin kapsamı; ahlaki, toplumsal ve bireysel değerleri çocuğun gelişimine uygun olarak bütünüyle içermeli ve hiç bir alan tek başına ele alınmamalıdır. Bu biçimde ele alınan eğitimde çocuk hem evrensel değerleri benimseyecek hem de yetişkinliğe doğru kendisini ve yaşadığı toplumu anlama yeterliliği geliştirecektir (Arıkan, 2011). Öğretmenler çocuklara değer kazandırma sürecini sosyal becerilerle birleştirerek inşa etmelidir (Nucci vd., 2005). Çocukların değer kazanma süreçlerinde öğretmenin rolü Wilson (1969) ve Yvonne (2006) tarafından şu şekilde özetlenmiştir; öğretmen, kendi değerlerini rasyonel bir şekilde oluşturmaları için öğrencileri yetiştirmeli, onlara saygı aşılamalı ve ahlaki ilkeleri uygulama yeteneğini kazandırmalıdır (Wilson ve Yvonne den aktaran Thompson, 2011). Okulda etkin bir eğitim ve öğretim faaliyetinin yanında başarılı bir değer kazandırma sürecinin gerçekleşmesi sadece öğretmenlere bağlı değildir. Aksine tüm okul çalışanlarını ilgilendiren bir mesele olmasından dolayı tüm okul personel ve çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Söz konusu paydaşların ahlaki değerler açısından olumlu bir okul kültürünün ya da okul değerler sisteminin oluşmasına katkı yapması gerekmektedir (Elias, Parker ve Kash, 2008).

1.1. Araştırmanın Önemi

Eğitim kurumları yalnızca çocukların akademik başarılarının artırılmasını değil aynı zamanda çocuğun, toplumun sosyal ve kültürel değerlerini kazanmasını da amaçlamalıdır. Okul öncesi yıllarda kazanılan beceri ve değerler

çocuğun yaşamına yön vermekte ve nasıl bir birey olacağını belirlemektedir. Araştırma okul öncesi eğitim kurumlarındaki değerler eğitimi uygulamalarına ışık tutması açısından önemli görülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi etkinliklerine eğitim programlarında hangi sıklıkla yer verdikleri, etkinliklerde hangi değerlere yer verdikleri, değerler eğitimi çalışmalarına en sık hangi okul öncesi etkinlikleri içerisinde yer verdikleri, kullandıkları araç-gereç ve materyaller, değerler eğitimi etkinliklerinde aile katılımına yer verme düzeyleri, değerler eğitimi açısından okul öncesi eğitim programına (2013) ilişkin görüşleri ve değerler eğitimi verme açısından kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırma nitel bir çalışma olup durum çalışması (case study) olarak planlanmıştır. Durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007). Çalışmada okul öncesi dönemde çocuklara değerler eğitimi verilmesi özel bir durum olarak belirlenmiş ve bu durum öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmaya 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Tokat il merkezinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan ve eğitim programlarında "Değerler Eğitimi" etkinliklerine yer veren okul öncesi öğretmenleri katılmıştır. Araştırma kapsamında 30 okul öncesi öğretmeni ile görüşme ve 5 okul öncesi öğretmeni ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Toplamda 35 okul öncesi öğretmeni araştırmaya katılmıştır. Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yönteminin bir tekniği olan benzeşik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme; örneklemin, araştırmanın problemiyle ilgili olarak evrende yer alan benzeşik bir alt grubundan ya da durumundan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd. 2012). Patton (1987) benzeşik örnekleme tekniği ile oluşturulan gruplarda odak grup görüşmesi yapılarak etkili ve derinlemesine veri elde edilebileceğini belirtmektedir (Patton'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2005). Odak grup görüşmesi küçük bir grupla lider arasında yapılandırılmamış görüşme ve tartışmada grup dinamiğinin etkisini kullanma, derinlemesine bilgi edinme ve düşünce üretmedir (Bowling, 2002).

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş genel bilgi formu ile yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu ilgili literatür ve Okul Öncesi Eğitimi Programının (MEB, 2013) incelenmesi sonrasında hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu beş okul

öncesi öğretmeninin ve iki alan uzmanının görüşlerine sunulmuş alınan geri bildirimler sonrasında görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda öğretmenlerin değerler eğitimi hangi sıklıkta yer verdikleri, eğitim etkinliklerinde hangi değerlere yer verdikleri, etkinlikler sırasında kullandıkları materyallerin neler olduğu, aile katılımına hangi düzeyde yer verdikleri, değerler eğitimi ile ilgili katıldıkları bilimsel etkinliklerin neler olduğu ve kendilerini değerler eğitimi verme konusunda yeterli görme düzeylerine ilişkin sorular yer almaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda Tokat il merkezindeki bir ilkokulda ve 3 bağımsız anaokulunda öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Eğitim programlarında değerler eğitimi etkinliklerine yer verdiğini belirten 30 okul öncesi öğretmenine araştırmacılar tarafından hazırlanan genel bilgi formu ve görüşme formu uygulanmış, ayrıca okul öncesi öğretmenlerinden 5 tanesi ile çalıştıkları kurumda odak grup görüşmesi yapılmıştır. Toplamda 35 okul öncesi öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Odak grup görüşmesi, araştırmacı tarafından seçilmiş ve bir araya getirilmiş bir grup insanın kendi deneyimlerinden yola çıkarak araştırmaya konu problem hakkında görüş belirtmeleri ve tartışmalarıdır (Aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2005). Odak grup görüşmesi öğretmenlerin kendi okullarında gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Araştırmacı tarafından öğretmenlere görüşme formunda yer alan sorular yöneltilmiş ve öğretmenlerin yanıtları kaydedilmiştir. Son olarak veriler yazıya dökülmüş ve raporlaştırılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Görüşülen ya da gözlemlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Veri analiz sürecinde ilk olarak yazıya dökülen veriler incelenmiştir. Öğretmenler tarafından daha sık vurgulanan ve öne çıkan kavramlar belirlenmiş ve temalar oluşturulmuştur.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında kişisel bilgi formu ile katılımcılardan elde edilen verilerinin frekans/yüzde dağılımları incelenmiş, odak grup görüşmesiyle elde edilen veriler ise, nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel veri analizinde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken		f	%
Cinsiyet	Erkek	2	6
	Kadın	33	94
Yaş	21-30	14	40
	31-40	17	49
	41-Üzeri	4	11
Öğrenim	Ön Lisans	1	3
	Lisans	33	94
	Y. Lisans	1	3
Kıdem	1-5 Yıl	7	20
	6-10 Yıl	19	54
	11-15 Yıl	6	17
	16 Yıl ve Üzeri	3	9
Çalışılan Okul	Anasınıfı	15	43
	Anaokulu	20	57

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerine bakıldığında; öğretmenlerden 2'sinin (%6) erkek, 33'ünün (%94) kadın olduğu, 14'ünün (%40) 21-30, 17'sinin (%49) 31-40, 4'ünün (%11) 41 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yine öğretmenlerin 1'inin (%3) ön lisans, 33'ünün (%94) lisans ve 1'inin (%3) yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Çalışma süresi ile ilgili bulgulara bakıldığında öğretmenlerin, 7'sinin (%20) 1-5 yıl, 19'unun (%54) 6-10 yıl, 6'sının (%17) 11-15 yıl ve 3 öğretmenin (%9) 16 yıl ve üzerinde çalışma süresine sahip oldukları görülmüştür. Son olarak öğretmenlerin çalıştıkları kurumlar ile ilgili bulgulara bakıldığında 15'inin (%43) anasınıfında, 20'sinin (%57) anaokulunda çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Etkinliği Yapma Sıklığı

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Haftada 2-3 kez	12	40
Haftada 1 kez	8	26
Her Gün	5	17
İki haftada 1 kez	3	10
Ayda 1 kez	2	7

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi etkinliği yapma sıklığı ile ilgili bulgulara bakıldığında; haftada iki-üç kez değerler eğitimi etkinliği yaptığını belirten 12 öğretmen (%40), haftada bir kez değerler eğitimi etkinliği yaptığını belirten 8 öğretmen (%26), her gün değerler eğitimi etkinliği yaptığını belirten 5 öğretmen

(%17), iki haftada bir kez yaptığını belirten 3 öğretmen (%10) ve değerler eğitimi etkinliğini ayda bir kez yaptığını belirten 2 öğretmen (%7) olduğu görülmektedir. Odak grup görüşmesi yapılan öğretmenlerin bu soruya yönelik cevaplarından bazıları şunlardır;

Ö1: Değerler eğitimine etkinliklerde fırsat eğitimi şeklinde ve planda yer alan sıklıkta yer veriyorum. Özel bir zaman aralığı belirlemediğim.

Ö2: Haftada birkaç kez etkinliklerde kendiliğinden ortaya çıkan durumları değerlendirerek fırsat eğitimi şeklinde değerler eğitimi yapıyorum.

Ö3: Çocukların ilgisine göre değerler eğitimi etkinlikleri yapıyorum ve sıklığını çocukların ilgisine göre belirliyorum.

Ö4: Okulda değerler eğitimi projesi uyguluyoruz ve ayda bir kez değerler eğitimi projesi etkinliği olarak yapıyorum.

Ö5: Haftada iki üç kez etkinlik yapıyorum ama daha çok bilgi sahibi olsam değerler eğitimi etkinliklerine daha sık yer verirdim.

Tablo 3. Değerler Eğitimi Etkinliklerinde En Çok Yer Verilen Değerler

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Saygı	9	30
Dürüstlük	9	30
Yardıms severlik	9	30
Sorumluluk	9	30
Nezak et	9	30
Sevgi	8	27
Hoşgörü	8	27
Arkadaşlık	8	27
İşbirliği	7	23
Kendini Kontrol Etme	3	10
Hepsi	20	67

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin değerler eğitimi etkinliklerinde en çok yer verdikleri değerlerin sayısı; 9 öğretmen (%30), dürüstlük; 9 öğretmen (%30), yardıms severlik; 9 öğretmen (%30), sorumluluk; 9 öğretmen (%30), nezaket; 9 öğretmen (%30), sevgi; 8 öğretmen (%27), hoşgörü; 8 öğretmen (%27), arkadaşlık; 8 öğretmen (%27), işbirliği; 7 öğretmen (%23), kendini kontrol etme; 3 öğretmen (%10) şeklinde sıralandığı

görülmektedir. 20 öğretmen (%67) ise soru maddesinde yer alan tüm değerlere yer verdiğini belirtmiştir. Odak grup görüşmesinde bu soru maddesine yönelik öğretmen yanıtlarından bazıları şunlardır;

Ö1: Saygı, sevgi, dürüstlük ve yardımlaşma en sık yer verdiğim değerler.

Ö2: Eğitim etkinliklerinde özel bir değer belirlemeden çocuklar için uygun olduğunu düşündüğüm tüm değerlere yer veriyorum.

Ö3: Sorumluluk değeri başta olmak üzere çocuklar için uygun olan tüm değerlere yer veriyorum.

Ö4: Özelden-genele doğru, aile, okul, millet ve topluma ait tüm değerlere yer vermeye çalışıyorum.

Ö5: Sevgi, saygı, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, nezaket gibi değerlere yer veriyorum.

Tablo 4. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İçin Tercih Ettikleri Okul Öncesi Etkinlik Türleri

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Drama	15	50
Türkçe	14	47
Oyun	10	33
Okuma-Yazmaya Hazırlık	8	27
Müzik	6	20
Sanat	5	17
Fen	1	3

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmaları için tercih ettikleri okul öncesi etkinlik türleri ile ilgili soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde tercih ettikleri etkinlik türlerinin drama; 15 öğretmen(%50), Türkçe; 14 öğretmen (%47), oyun; 10 öğretmen (%33), okuma yazmaya hazırlık; 8 öğretmen (%27), müzik; 6 öğretmen (%20), sanat; 5 öğretmen (%17) ve fen; 1 öğretmen (%3) şeklinde sıralandığı görülmektedir. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenlerin bu soruya yönelik cevaplarından bazıları şu şekildedir;

Ö1: Türkçe, oyun ve drama etkinlikleri içerisinde değerler eğitimine yer veriyorum.

Ö2: Değerler eğitimi etkinliklerine sanat etkinlikleri içerisinde yer veriyorum ve bütünleştirilmiş etkinlikler olarak yapıyorum.

Ö3: Güne başlama etkinlikleri içerisinde yer veriyorum.

Ö4: Özel bir etkinlik belirlemiyorum ve fırsat eğitimi şeklinde duruma göre yer veriyorum.

Ö5: Tüm okul öncesi etkinlikleri içerisinde yer veriyorum. Değerler eğitimi için özel olarak belirlediğim bir etkinlik yok.

Tablo 5. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Etkinliklerinde Kullandıkları Materyal ve Araç-Gereçler

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Bilgisayar	19	63
Hikâye Kitapları	18	60
Öğretmen Tarafından Hazırlanan Materyaller	11	37
Projeksiyon	9	30
Resim Kartları	8	27
Yayınevleri Tarafından Hazırlanmış Eğitim Seti	7	23
Hepsi	11	37

Öğretmenlerin değerler eğitimi etkinlikleri yaparken kullandıkları materyal ve araç-gereçlere ilişkin bulgular incelendiğinde; 19 öğretmen (%63) bilgisayar kullandığını, 18 öğretmen (%60) hikâye kitapları kullandığını, 11 öğretmen (%37) kendi hazırlamış olduğu materyalleri kullandığını, 11 öğretmen (%37) soru maddesinde yer alan tüm materyal ve araç-gereçleri kullandığını, 9 öğretmen (%30) projeksiyon kullandığını, 8 öğretmen (%27) resim kartları kullandığını, 7 öğretmen (%23) ise yayınevleri tarafından hazırlanmış eğitim setlerini kullandığını belirtmiştir. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenlerin bu soruya yönelik cevaplarından bazıları şu şekildedir;

Ö1: Değerler eğitimi etkinliklerinde hikâye kitapları ve videoları kullanıyorum.

Ö2: Kendi planladığım ve çocuklarla birlikte hazırladığımız materyal ve araç-gereçleri kullanıyorum.

Ö3: Hikâye kitapları, slaytlar, şarkılar ve sanat çalışmalarında hazırlamış olduğumuz materyalleri kullanıyorum.

Ö4: Tepegöz, kuklalar ve dolgu oyuncakları daha sık kullanıyorum.

Ö5: Kendi hazırlamış olduğum materyalleri kullanıyorum.

Tablo 6. Değerler Eğitiminin Hangi Gelişim Alanlarını Desteklediğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Tüm Gelişim Alanlarını Destekler	26	86
Sosyal-Duygusal Gelişimini Destekler	2	7
Ahlak Gelişimini Destekler	2	7

Tablo 6'da değerler eğitiminin çocuğun hangi gelişim alanlarını desteklediğine ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır. Buna göre 26 öğretmen (%86) değerler eğitiminin çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklediğini, 2 öğretmen (%7) sosyal ve duygusal gelişimini desteklediğini, 2 öğretmen ise (%7) ahlak gelişimini desteklediğini belirtmiştir. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenlerin bu soruya yönelik cevaplarından bazıları şu şekildedir;

Ö1: Değerler eğitimi çocukların sosyal-duygusal alandaki ve bilişsel alandaki gelişimini destekler.

Ö2: Değerler eğitiminin çocuğun tüm gelişim alanlarına ve akademik başarısına olumlu bir katkısı olacağını düşünüyorum.

Ö3: Tüm alanlardaki gelişimini destekler.

Ö4: Tüm gelişim alanlarına katkı sağlar ve ileri yaşlarda bilişsel gelişimini de destekler.

Ö5: Değerler eğitimi etkinlikleri çocuğun tüm gelişim alanlarına katkı sağlar.

Tablo 7. Değerler Eğitimi Etkinliklerinde Aile Katılımına Yer Verme

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Bazı Etkinliklerde Yer Veriyorum	25	83
Aile Katılımına Yer Vermiyorum	4	14
Tüm Etkinliklerde Aile Katılımına Yer Veriyorum	1	3

Değerler eğitimi etkinlikleri sırasında aile katılımına yer verme durumuna ilişkin öğretmen yanıtları Tablo 7'de görülmektedir. Bulgular incelendiğinde 25 öğretmen (%83) bazı değerler eğitimi etkinliklerinde aile katılımına yer verdiğini, 4 öğretmen (%14) değerler eğitimi etkinliklerinde aile katılımına yer vermediğini ve 1 öğretmen (% 3) tüm değerler eğitimi etkinliklerinde aile katılımına yer verdiğini belirtmiştir. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenlerin bu soruya yönelik cevaplarından bazıları şu şekildedir;

Ö1: Aile katılımı etkinliklerine yer veriyorum. Bunu çalışma sayfalarının evde aileyle birlikte yapılması şeklinde gerçekleştiriyorum.

Ö2: Aile katılımına son zamanlarda pek yer vermiyorum.

Ö3: Aile katılımı çalışmalarını yapıyorum. Aileye bülten ve yazı gönderme çalışmalarını yapıyorum.

Ö4: Aile katılımı etkinliği yapmıyorum.

Ö5: Etkinlik için gerekli malzemelerin temin edilmesi ve etkinliklerin hazırlanmasında aile katılımına yer veriyorum. Ayrıca ailelere yönelik broşür ve bilgilendirme yazıları hazırlıyorum.

Tablo 8. Okul Öncesi Eğitim Programının (2013) Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Kısmen Yeterli	13	43
Yetersiz	11	37
Yeterli	6	20

Araştırmaya katılan öğretmenler tarafından okul öncesi eğitim programının (2013) değerler eğitimi açısından değerlendirilmesine yönelik bulgular incelendiğinde; 13 öğretmen (%43) programın kısmen yeterli olduğunu, 11 öğretmen (%37) programın yetersiz olduğunu ve 6 öğretmen (% 20) programın yeterli olduğunu belirtmiştir. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenlerin bu soruya yönelik cevaplarından bazıları şu şekildedir;

Ö1: Okul öncesi eğitimi programını diğer konularda olduğu gibi değerler eğitimi konusunda da yetersiz buluyorum.

Ö2: Eğitim programının tam olmasa bile yeterli olduğunu düşünüyorum.

Ö3: Değerler eğitimi gerçekten önemli bir konu ve tam anlamda yeterli değil diye düşünüyorum.

Ö4: Okul öncesi eğitimi programı değerler eğitimi açısından yetersiz.

Ö5: Değerler eğitimine yönelik programda daha yaşamsal aktivitelere yer verilmesi gerektiğini ve bu yüzden de programın yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Tablo 9. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle İlgili Katıldığı Bilimsel Etkinlikler

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Hiçbir faaliyete katılmadım	20	66
Seminer	5	17
Konferans	3	10
Hizmet içi eğitim faaliyeti (MEB)	2	7

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili katıldıkları bilimsel faaliyetlere ilişkin bulgular incelendiğinde; 20 öğretmen (%66) herhangi bir bilimsel faaliyete katılmadığını, 5 öğretmen (%17) seminere katıldığını, 3 öğretmen (%10) konferansa katıldığını, 2 öğretmen (%7) ise hizmet içi eğitim faaliyetine katıldığını belirtmiştir. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenlerin bu soruya yönelik cevaplarından bazıları şu şekildedir;

Ö1: Bu konuda herhangi bir bilimsel etkinliğe katılmadım.

Ö2: Herhangi bir etkinliğe katılmadım. Bu konuya yönelik bir etkinlik yapılmış olsaydı mutlaka katılırdım.

Ö3: Bu konuda herhangi bir bilimsel etkinliğe katılmadım.

Ö4: Değerler eğitimine yönelik bir toplantı duyurusuna dahi rastlamadım.

Ö5: Herhangi bir etkinliğe katılmadım fakat katılmayı isterim.

Tablo 10. Öğretmenlerin Kendilerini Değerler Eğitimi Verme Açısından Yeterli Görme Düzeyi

Öğretmen Yanıtları	Öğretmen Sayısı (f)	Öğretmen Yüzdesi (%)
Kısmen Yeterli	18	60
Yeterli	7	23
Yetersiz	5	17

Tablo 10'da öğretmenlerin kendilerini değerler eğitimi verme açısından yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Bulgular incelendiğinde 18 öğretmen (%60) kısmen yeterli olduğunu, 7 öğretmen (%23) yeterli olduğunu ve 5 öğretmen (%17) yetersiz olduğunu belirtmiştir. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şunlardır;

Ö1: Değerler eğitimi verme noktasında yeterli bilgi ve deneyime sahip olduğumu düşünmüyorum.

Ö2: Bu konuda yeterli olduğumu düşünmüyorum.

Ö3: Yeterli olduğumu düşünmüyorum.

Ö4: Kısmen yeterli olduğumu düşünüyorum. Üniversitelerdeki akademisyenler sadece anket ve araştırma çalışmaları için değil öğretmenlerin eğitimi içinde okullara gelmeli. Öğretmenlere yönelik seminerler düzenlemeli.

Ö5: Bir konu hakkında yetersizim demekten gocunmamalıyız. Değerler eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünmüyorum. Öğretmenlerin daha iyi eğitim almaları için ve kurumlar arasında daha fazla işbirliği yapılması için MEB ile YÖK arasında işbirliği yapılması gerektiğini düşünüyorum. Değerler eğitimi konusunda ruhumuzu harekete geçirmemiz gerektiğini düşünüyorum

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerine bakıldığında; öğretmenlerden 2'sinin (%6) erkek, 33'ünün (%94) kadın olduğu, 14'ünün (%40) 21-30, 17'sinin (%49) 31-40, 4'ünün (%11) 41 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yine öğretmenlerin 1'inin (%3) ön lisans, 33'ünün (%94) lisans ve 1'inin (%3) yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Çalışma süresi ile ilgili bulgulara bakıldığında öğretmenlerin, 7'sinin (%20) 1-5 yıl, 19'unun (%54) 6-10 yıl, 6'sının (%17) 11-15 yıl ve 3 öğretmenin (%9) 16 yıl ve üzerinde çalışma süresine sahip oldukları görülmüştür. Son olarak öğretmenlerin çalıştıkları kurumlar ile ilgili bulgulara bakıldığında 15'inin (%43) anasınıfında, 20'sinin (%57) anaokulunda çalıştıkları görülmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda; okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (%83) eğitim programlarında değerler eğitimi etkinliklerine her hafta yer verdikleri görülmüştür. Bazı öğretmenler ise değerler eğitimi etkinliklerini fırsat eğitimi şeklinde gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç öğretmenlerin periyodik olarak ve planlı bir şekilde değerler eğitimine yer verdiklerini göstermektedir. Öğretmenler, eğitim etkinliklerinde en sık yer verdikleri değerler olarak; saygı (%30), dürüstlük (%30), yardımseverlik (%30), sorumluluk (%30), nezaket (%30), sevgi (%27), hoşgörü (%27), arkadaşlık (%27), işbirliği (%23) ve kendini kontrol etme (%10) değerlerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 67'si ise soru maddesinde yer alan tüm değerlere eğitim etkinliklerinde yer verdiğini belirtmiştir. Ogelman ve Sarıkaya (2015) tarafından yapılan araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması gereken ilk üç değer sıralamasında, saygı, sorumluluk, sevgi, hoşgörü, paylaşma, dürüstlük, yardımlaşma, işbirliği değerlerinin yer aldığı görülmektedir. Yazar ve Erkuş (2013), tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenleri öncelikle saygı, sevgi ve paylaşım değerlerinin çocuklara verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Uyanık Balat, Özdemir Beceren ve Özdemir Adak (2011), tarafından yapılan araştırmada ebeveynler çocuklarının sahip olmasını istedikleri evrensel değerleri sırasıyla dürüstlük, sorumluluk, saygı, mutluluk, adalet, merhamet ve güvenilirlik, iyi vatandaş olma ve barış şeklinde sıralamışlardır. Araştırma sonuçları ve benzer

araştırma sonuçları karşılaştırıldığında sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik ve dürüstlük gibi değerlerin öğretmenlerin ve anne babaların öncelikli olarak çocuklara kazandırılmasını istedikleri değerler olduğu görülmektedir. Bu değerlerin sosyal yaşam içerisinde kullanılan davranışlar üzerindeki etkisi bu durumun nedeni olabilir.

Öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarına hangi okul öncesi etkinlikleri içerisinde yer verdikleri ile ilgili bulgular incelendiğinde; öğretmenlerin en çok drama (%50), Türkçe (%47) ve oyun (%33) etkinliklerinde değerler eğitimi çalışmalarına yer verdikleri görülmüştür. Demirtaş (2009), tarafından yapılan çalışmada drama temelli değer eğitimi programının çocukların değer kazanımında etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Yaman, Özözen ve Eray (2015), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitimde dramının 4-5 yaş çocuklarının kişisel/sosyal, dil, ince motor ve kaba motor becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Dramanın daha yoğun kullanılması ekonomik nedenlerle yani bu etkinliklerin hayal gücüne dayanması ve maliyetinin olmaması ve çocukların hayal gücünün oldukça gelişmiş olması ile açıklanabilir.

Öğretmenlerin değerler eğitimi etkinliklerinde kullandıkları materyal ve araç-gereçler ile ilgili bulgular incelendiğinde öğretmenlerin; bilgisayar (%63), hikaye kitapları (%60), öğretmen tarafından hazırlanmış materyaller (%37), projeksiyon (%30), resim kartları (%27) ve yayınevleri tarafından hazırlanmış eğitim setlerini (%23) kullandıkları görülmüştür. Yine öğretmenlerin %37'si soru maddesinde yer alan tüm materyal ve araç-gereçleri eğitim etkinliklerinde kullandığını belirtmiştir. Öğretmenlerin hikâye kitaplarını tercih etmelerinin nedeni hikâye kitaplarının kolay ulaşılabilir ve düşük maliyetli materyaller olması ile açıklanabilir.

Değerler eğitiminin çocukların hangi alanlardaki gelişimini desteklediği ile ilgili bulgular incelendiğinde öğretmenlerin neredeyse tamamının değerler eğitiminin çocuğun tüm gelişim alanlarına katkı sağladığını belirttikleri görülmüştür (%86). Yine öğretmenler değerler eğitiminin çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini (%7) ve ahlak gelişimini desteklediğini belirtmiştir (%7). Sapsağlam (2015), tarafından yapılan çalışmada sosyal değerler eğitiminin çocukların sosyal beceri kazanımını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Dereli-İman (2014), tarafından yapılan çalışmada, değerler eğitimi programına katılan çocukların sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerileri puan ortalamalarının eğitim programına katılmayan çocukların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçları doğrultusunda değer eğitiminin çocukların sosyal gelişimi ve sosyal beceri kazanımı üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Değerler eğitimi sosyal beceri yoksunluğu ile mücadelede bir yöntem olarak kullanılabilir.

Değerler eğitimi etkinlikleri sırasında aile katılımına yer verme durumu ile ilgili bulgular incelendiğinde; öğretmenlerin %83'ü bazı değerler eğitimi etkinliklerinde aile katılımına yer verdiğini, %14'ü değerler eğitimi etkinliklerinde aile katılımına yer vermediğini ve %3'ü tüm değerler eğitimi etkinliklerinde aile katılımına yer verdiğini belirtmiştir. Aile katılımı, okul öncesi eğitim programının önemli bir parçasını oluşturmalı ve kurumda verilen eğitimin devamlılığı, ailenin çocuğunu daha iyi tanınması, program konusunda bilgi sahibi olabilmesi vb. nedenlerle mutlaka planlı olarak yapılmalıdır (Oktay ve Unutkan, 2003). Ekici (2013), tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi eğitim kurumundaki aile katılımı çalışmalarına katılan ve katılmayan

ailelerinin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Buna göre; okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan aile katılım çalışmalarına katılan ailelerin çocuklarının genel sosyal becerilerinin, sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık-sosyal kabul ve sosyal etkileşim becerilerinin katılmayan ailelerin çocuklarına oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Neslitürk (2013), tarafından yapılan araştırmada anasınıfında eğitim gören çocukların annelerine uygulanan değerler eğitimi programının çocukların sosyal beceri düzeylerini yükselttiği görülmüştür. Aile çocuğun beslendiği temel kaynaktır. Ailenin sosyal, ekonomik ve akademik yönden güçlü olması çocuk üzerinde olumlu etkiler gösterecektir. Ailenin eğitim sürecine katılımı ile bu olumlu etki daha üst düzeyde gerçekleşecektir.

Okul öncesi eğitimi programının (MEB, 2013) değerler eğitimi açısından değerlendirilmesine yönelik bulgular incelendiğinde; öğretmenlerin %43'ü programın kısmen yeterli olduğunu, %37'si yetersiz olduğunu ve %20'si programın yeterli olduğunu belirtmiştir. Yazar ve Erkuş (2013), tarafından yapılan araştırmada okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitiminin, öğretmen inisiyatifi dâhilinde verildiği ve yetersiz bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili katıldıkları bilimsel faaliyetlere ilişkin bulgular incelendiğinde; öğretmenlerin %66'sı herhangi bir bilimsel faaliyete katılmadığını, %17'si seminere katıldığını, %10'u konferansa katıldığını, %7'si ise hizmet içi eğitim faaliyetine katıldığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük bir kısmının değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir bilimsel etkinliğe katılmadığı görülmüştür. Ö4 olarak kodlanan katılımcı "Değerler eğitimine yönelik bir toplantı duyurusuna dahi rastlamadım" ifadesini kullanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının 2015 yılı hizmet içi eğitim planı (MEB, 2015) incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerine yönelik eğitim etkinliklerinin "Okul Öncesi Eğitim Programı Uygulamaları Semineri", "Okulöncesi Dönemde Özel Eğitim Hizmetleri Semineri", "Aile Eğitimi Programı (0-18 Yaş) Kursu", "Özel Eğitim Alanında Destek Eğitimi Verecek Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu" başlıkları altında hizmet içi eğitim etkinlikleri yer almaktadır (MEB, 2015).

Öğretmenlerin kendilerini değerler eğitimi verme açısından yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin %60'ı kısmen yeterli olduğunu, %23'ü yeterli olduğunu ve %17'si yetersiz olduğunu belirtmiştir. Thornberg (2008), tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin değerler eğitimi hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Turan (2014), tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin öykü kitabı ile karakter eğitimi verme konusunda kendilerini "kısmen" yeterli buldukları görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun her hafta değerler eğitimi etkinliklerine yer verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin değerler eğitimi etkinliklerinde en sık yer verdikleri değerler olarak; saygı, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, nezaket, sevgi, hoşgörü, arkadaşlık, işbirliği değerlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu değerler evrensel değerler olduğu için diğer bazı araştırmalarda da benzer değerler ön plana çıkmaktadır (Ogelman ve Sarıkaya, 2015; Yazar ve Erkuş, 2013; Uyanık Balat, Özdemir Beceren ve Özdemir Adak, 2011). Bu bakımdan araştırmanın sonuçları ile diğer araştırmaların sonuçları arasında bir paralellik söz konusudur.

Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi çalışmaları için en çok drama, Türkçe ve oyun etkinliklerini tercih ettikleri görülmektedir. Drama temelli eğitimin çocukların değer kazanımı üzerinde ve diğer gelişim alanları üzerinde olumlu etkileri olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur (Demirtaş, 2009; Yaman, Özözen ve Eray, 2015). Yine bu bulguyu destekleyen başka bir sonuç ise öğretmenlerin değerler eğitimi etkinliklerinde kullandıkları materyal ve araç-gereçler olarak bilgisayar, hikaye kitabı, projeksiyon (slaytlar) ve resim kartlarını belirtmeleridir. Okul öncesi dönem çocukları için görsel uyaranlar diğer uyaranlara göre daha dikkat çekicidir. Öğretmenlerin bu düşünceyle bilgisayar, projeksiyon ve slaytları kullandıkları ve yine hikaye kitapları ile resim kartlarını ise kolay ulaşılabilir oldukları için tercih ettikleri düşünülmektedir. Thompson (2011), tarafından yapılan araştırmada değerler eğitiminde hikâye anlatarak değer kazandırma yönteminin çok sık kullanıldığı görülmüştür.

Öğretmenlerin neredeyse tamamı değerler eğitiminin çocuğun tüm gelişim alanlarını olumlu yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar değerler eğitiminin özellikle çocukların sosyal-duygusal gelişim olmak üzere diğer gelişim alanlarını da olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Sapsağlam, 2015; Dereli-İman, 2014). İşcan (2007), tarafından yapılan araştırma değerler eğitimi programına katılan öğrencilerin bilişsel davranışları kazanma düzeyinin, kontrol grubuna göre yüksek olduğu ve kız öğrencilerin, bilişsel davranışlar ve değerleri gösterme düzeyleri bakımından, erkek öğrencilere göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Aile katılımı diğer tüm eğitim kademelerinde olduğu gibi okul öncesi eğitimde de son derece önemlidir. Ailenin eğitim sürecine katılımı amaçlanan kazanımlara daha kolay ulaşılmasını sağlayacaktır. Araştırma bulgularına bakıldığında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bazı etkinliklerde aile katılımına yer verdiği diğer öğretmenlerin ise aile katılımına yer vermediği görülmektedir. Tüm etkinliklerde aile katılımına yer verdiğini belirten öğretmenlerin oranı ise yalnızca % 3 tür. Okul öncesi eğitime ailenin katılımının çocuk üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Oktay ve Unutkan, 2003; Ekici, 2013; Neslitürk, 2013).

Türkiye’de değerler eğitime yönelik ulusal düzeyde bir program bulunmamaktadır. Halen uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programının ise (MEB, 2013) araştırmaya katılan öğretmenlerin ancak %20’si tarafından değerler eğitimi açısından yeterli olduğu belirtilmiştir. Yazar ve Erkuş (2013), tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular ortaya çıkmıştır. Bu bulgulardan hareketle okul öncesi dönemde değerler eğitimi verilmesine yönelik ulusal düzeyde bir değerler eğitimi programının hazırlanması önerilebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük bir kısmının değerler eğitime yönelik herhangi bir eğitim faaliyetine veya bilimsel etkinliğe katılmadığı görülmektedir (%66). Milli Eğitim Bakanlığının 2015 yılı hizmet içi eğitim planı incelendiğinde değerler eğitime yönelik herhangi bir etkinlik planlamasının olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığının ve üniversitelerin değerler eğitime yönelik bilimsel faaliyetlere ve hizmet içi etkinliklere yer verme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

4.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir;

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi dönem başta olmak üzere tüm eğitim kademelerini kapsayacak şekilde ulusal düzeyde bir değerler eğitimi programı hazırlanması önerilebilir.
- Öğretmenlerin kendilerini değerler eğitimi verme açısından yeterli görmedikleri araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Eğitim fakültelerinin ders programlarında değerler eğitimi ile ilgili derslerin yer alması önerilebilir.
- Milli Eğitim Bakanlığına öğretmenlerin hizmet içi eğitim programında değerler eğitimi ile ilgili faaliyetlere de yer vermesi önerilebilir.
- Öğretmenlerin aile katılımına yer vermeme nedenleri başka bir araştırmada incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değer eğitimi*. İstanbul: Bilgi.
- Arıkan, A. (2011). Değerler eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı. (Edt. Arzu Arıkan). *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 1-26.
- Aslan, E. (2013). Eğitimde bir arayış: Değerler eğitimi. *Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu, Sempozyum Bildiri Kitabı (28-29 Mayıs 2013)*, Antalya.
- Aydın, Z. M. & Gürler Ş. A. (2013). *Okulda değerler eğitimi: yöntemler-etkinlikler-kaynaklar*. Ankara: Nobel.
- Bowling, A. (2002). *Research Methods in Health: Investigating Health and Health Services*. Philadelphia, PA: McGraw-Hill House.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E.Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions (second edition)*. London: Sage.
- Demirtaş, S. (2009). *Çocuk yuvasında kalan korunmaya muhtaç çocukların değer eğitiminde yaratıcı dramının etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dereli, İ. E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14 (1), 249-268.
- Ekici, Y. F. (2013). *Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlar açısından karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- El Hassan, K. & Kâhil, R. (2005). The effect of "living values: an educational program" on behaviors and attitudes of elementary students in a private school in Lebanon. *Early Childhood Education Journal*, 33, 81-90.

- Elias, M. J., Parker, S. J., Kash, V. M. & Dunkeblau, E. (2007). Social-emotional learning and character and moral education in children synergy or fundamental divergence in our schools? *Journal of Research in Character Education*, 5(2), 167–181.
- Elias, M. J., Parker, S. J. & Kash, V.M. (2008). Social-emotional learning, moral education and character education: A comparative analysis and a view toward convergence. L. P. Nucci & D. Narvaez (Eds.), *Handbooks of moral and character education*. Newyork and London: Routledge, Taylor and Francis.
- Gökçek, B. S. (2007). *5–6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Greenberg, M. T., Weissberg, R. P., Zins, J. E., Fredericks, L., Resnik., H. & Ellias, M. J. (2003). Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning, *American Psychologist*, 58 (6/7), 466-474.
- Howard, R., Berkowitz, M. & Schaeffer, E. (2004). Politics of character education. *Educational Policy*, 18 (1), 188-215.
- İşcan D. C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MEB (1973). Milli eğitim temel kanunu. Anakara.
- MEB (2013). Okul öncesi eğitimi programı. Anakara.
- MEB (2015). Hizmet içi eğitim planı. <http://oyegm.meb.gov.tr/www/egitim-planlari/icerik/28>.
- Mencious, L. (1997). *Moral education: A comparative study of the Confucian Plutonic and Kohlbergian approaches*. Michigan: UMI Dissertation Services.
- Neslitürk, S. (2013). Anne değerler eğitimi programının 5–6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Nucci, L, Drill, K., Larson, C. & Browne, C. (2005). Preparing preservice teachers for character education in urban elementary schools: The UIC initiative. *Journal of Research in Character Education*, 3(2), 81-97.
- Ogelman, G. H. & Sarıkaya, E. H. (2015). Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri: Denizli İli Örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; (29), s. 81-100.
- Oktay, A. & Unutkan, Ö. (2003) *Aile Katılımı: Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Pres.
- Sagiv, L. (2002). Vocational interests and basic values. *Journal Of Career Assessment*, 10 (2).
- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schaefer, M.P. (2012). *Determining methods for teaching character education in elementary schools*. Doktora Tezi, Northcentral University, Arizona.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. M. Zanna (Ed.), *Advances In Experimental Social Psychology*. 25, p. 1–65.

- Stephenson, J., Ling, L., Burman, E. & Cooper, M. (2005). Values in Education. New York.
- Thompson, M. (2011). Developing moral values in children: observations from a preschool. *Ife Psychologia*; 19(2), 2011, 394-411.
- Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*. 24, 1791-1798.
- Turan, F. (2014). *Okul öncesi eğitim etkinliklerinde kullanılan resimli öykü kitaplarının karakter eğitimi-öğretmen görüşü ve uygulamaları açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uyanık B. G., Özdemir, B. B. & Adak Ö. A. (2011). The evaluation of parents' views related to helping pre-school children gain some universal values. *Procedia Social and Behavioral Sciences* (15), 908-912.
- Uzunkol, E. (2014). *Hayat Bilgisi öğretiminde uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeylerini, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaman, E., Özözen, M. ve Eray, N. (2015). Yaratıcı dramın 4-5 yaş çocuklarının gelişim özellikleri üzerindeki etkisi. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)*, 11 (3) p.876-893.
- Yazar, T. & Erkuş, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196 - 211.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, H. (2010). Çocuğun ailede kazanacağı önemli bir değer: Kanaatkârlık. *Eğitime Bakış Dergisi*, (18), 55-58.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

During the preschool education period, physical, social-emotional, cognitive, language and psycho-motor developments take place with a great pace. A quality preschool education program is required to include targets such as character education, development of social and emotional skills, and social values beside the academic skills (Greenberg *et al.*, 2003). Roles of preschool education institutions and preschool teachers are substantially important in gaining values in the preschool period of children. Mencious (1997) is of the opinion that teachers need values in preschool period. Individuals' failure to conform social values may result in failure of them in their life and in being ostracized from their society and eventually in their unhappiness (Alpöge, 2011).

Purpose of Research and Its Significance

Since there is limited literature available on education of values in preschool period, the present study is considered important to the end of shading light on value education in preschool education institutions. This study aims to determine the frequency of value education activities given by preschool teachers in their education programs; which values they include in; the most frequently utilized preschool activity in which value education is conducted; materials, tools and equipment utilized; participation levels of families in value education activities; their opinions concerning preschool education program (2013) in terms of value education; scientific studies that they participated in regarding values education; and self-sufficiency level that they feel in terms of value education.

Method

The present research is a qualitative study and planned as a case study. The research includes 35 preschool teachers who work in preschool education institution and include "Value Education" activities in their education programs in Tokat City center the during spring semester of the 2014-2015 academic year. In formation of study group, homothetic sampling technique of the purposeful sampling method was utilized. In order to collect data for the research, general information form that was developed by the researchers and an interview form consisted of semi-structured questions were used. During preparation of the interview form, the relevant literature and Preschool Education Program (MEB, 2013) were investigated for proper design. This draft interview form was submitted to five different preschool teachers and two specialists in this are for their opinions; and according to received feedback, the final form of the interview form is structured. In collection of research data, the interview method was utilized. Within this scope, interviews were conducted with teachers in a primary government and three private preschools in Tokat City center. Thirty preschool teachers who state that they include value education in their education programs were applied general information form and interview form prepared by the researchers; moreover, focus group discussion is held with five of preschool teachers in their education institution. Collected data was analyzed by means of descriptive analysis method.

Result and Suggestions

According to the data acquired within the scope of the research, it was observed that majority of preschool teachers (83%) include value education in their education programs every week. Teachers stated that they most frequently included respect (30%), honesty (30%), benevolence (30%), responsibility (30%), politeness (30%), love (27%), tolerance (27%), friendship (27%), cooperation (23%) and self-control (10%) in their education activities. 67% of teachers indicated that they include all values specified in the question form in their education activities. According to the findings concerning the preschool education activities in which teachers include value education, it was observed that teachers most frequently used drama (50%), Turkish (47%) and game (33%) activities. With regard to materials and tools utilized in value education activities by teachers, it was observed that teachers use computer (63%), story books (60%), materials prepared by teacher

(37%), projection device (30%), picture cards (27%) and education sets published by print houses (23%). Again, 37% of teachers stated that they use all material and tools exhibited in questionnaire in their education activities. According to the findings regarding the areas supported by value education, almost all of teachers stated that value education makes contribution into all development areas of children (86%). Again, teachers emphasized that value education supports social and emotional development (7%) and moral development of children (%7).

According to the findings regarding participation of families in activities conducted for value education, while 83% of teachers stated that they allow family participation in some value education activities, 14% stated that they do not allow family participation; and 3% of teachers stated that they allow participation of families in all value education activities. According to evaluation of preschool education program (MEB, 2013) in terms of value education, of teachers, 43% stated that the program is partly sufficient; 37% stated that it is not sufficient; and 20% stated that program is sufficient for their purposes. Concerning the findings regarding participation of respondent teachers in scientific activities organized for value education, it was stated that 66% of teachers have not been attended any scientific activity; 17% attended only seminar; 10% of them attended conference; and 7% attended in-service education activity. According to findings about teachers' opinions regarding their self-sufficiency levels in terms of giving value education in their formal education activities, it was stated that 60% of teachers found themselves partly sufficient; 23% considered themselves sufficient; and 17% considered insufficient.

Suggestions

Along the study results, following suggestions were drawn:

- A value education program at national scale, which is included by all education grades, especially including preschool period, can be prepared by the Ministry of National Education.
- It was revealed that teachers do not find themselves sufficient in terms of giving value education at the end of the study. From this point, it can be suggested that courses relevant with value education can be included in education programs while content of faculty curriculums are prepared.
- It can be suggested that Ministry of National Education can reserve space for value education activities in in-service education program for teachers.
- The reasons for exclusion of children's families from value education activities by teachers can be investigated in further studies.